

A TANULMÁNYI JOGVISZONYBÓL EREDŐ KÖZIGAZGATÁSI PEREK

ÁRVA ZSUZSANNA*

* Egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék. E-mail: arva.zsuzsanna@law.unideb.hu

Absztrakt

A közigazgatási perek egyik sajátos típusát képezik azok a perek, amelyek tanulmányi jogviszonyból erednek. Ezek legfőbb sajátosságát az alkalmazott szabályok jellege adja. A bíróságoknak ugyanis ezekben a perekben nemcsak a jogszabályokat, de az intézményi szabályokat is alkalmazniuk kell, amely utóbbiak – az állami szabályok keretjelleget is figyelembe véve – sok esetben az irányadó szabályok nagyobb részét teszik ki.

Az egyetemi bíráskodás kezdetei – az autonómia részeként – sokkal régebbre nyúlnak vissza, mint a közigazgatási perjog. A korábban még a pallosjogot is magába foglaló intézmény az évszázadok során jelentősen átalakult, és mára már egyre hangsúlyosabbá váltak benne a fogyasztói szemlélet elemei. Ez a folyamat az angolszász országokban már az 1960-as években megkezdődött, míg hazánkban csak 2003-tól vált lehetővé a perindítás, így az ott jellemző per-típusokból lehet következtetni a tanulmányi jogviszonyból eredő perek legújabb tendenciáira. A tanulmány ennek megfelelően végigköveti az egyetemi bíráskodás hazai útját, egyes külföldi tapasztalatait, és tipizálja a magyar tanulmányi jogviszonyból eredő peres eljárásokat.

Kulcsszavak

felsőoktatási intézmény, tanulmányi jogviszony, hallgatói perek, intézményi szabályalkotás, egyetemi bíráskodás

Abstract

A specific type of administrative lawsuit is lawsuit arising from a study relationship. Their main characteristic is the nature of the rules applied. The courts are required to apply not only the rules of law but also the institutional rules, which, given the framework nature of the public rules, often make up the bulk of the applicable rules.

The origins of university jurisdiction – as part of autonomy – go back much further than administrative litigation. This institution, which used to include blood court, has evolved considerably over the centuries and has now been increasingly dominated by elements of consumerism. This process began in the Anglo-Saxon countries as early as the 1960s, while in Hungary it only became possible to bring a lawsuit in 2003, so the latest trends in lawsuits

arising from the study relationship can be deduced from the types of lawsuits typical of those countries. Accordingly, the study traces the path of university lawsuit in Hungary, some experiences abroad and typifies Hungarian lawsuit.

Keywords

higher education institution, student status, student lawsuit, institutional rule-making, university jurisdiction

1. Bevezetés

A közigazgatási perek rendszerváltás utáni időszakából a két nagy mérföldkövet a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának kiterjesztéséről szóló 1991. évi XXVI. törvény, majd a 2017-es reform jelentette, amely utóbbi kifejezetten is kiterjesztette a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) hatályát a felsőoktatási intézményekre mint nem közigazgatási szervekre. Ugyanakkor az egyetemi bírászkodás általános és magyar történetének ez az időszak csak egy kis szelete. A felsőoktatási ügyekben történő bírászkodás csak részben követte az általános közigazgatási perjog történetét, és több olyan sajátossággal bír jelenleg is, amely kifejezetten is indokolja a témakör részletesebb áttekintését. Ennek oka nemcsak az, hogy a felsőoktatási szervek nem részei a szűkebb értelemben vett közigazgatási intézményrendszernek, hanem a felsőoktatás – részben a sokat emlegetett egyetemi autonómiából fakadóan – olyan sajátosságokkal bír, amelyek kihatnak a perek eljárási kérdéseire. Emellett a felsőoktatási jogviszony egyre inkább a fogyasztói jogviszony jellemvonásait is magán viseli, amelynek kapcsán más országokban jellemző tendenciákat is érdemes figyelembe venni.

Jelen tanulmány célja, hogy röviden áttekintse az egyetemi bírászkodás történetét és szükség-szerűen az egyetemi autonómiával való összefüggéseit, majd a 2003 után zajlott perek legfontosabb tapasztalatait figyelembe véve javaslatokat fogalmazzon meg azok továbbfejlesztésére.

2. Az egyetemi bírászkodás rövid előzményei

Az egyetemi bírászkodás története elválaszthatatlan az egyetemi autonómia történetétől és az állami felügyelet megjelenésétől. Az általános közigazgatási perjog történetének egyik hazai előzményeként a magyar szakirodalom a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikket jelöli meg (Barabás et. al., 2022, preambulum), amely szétválasztotta a közigazgatást az igazságszolgáltatástól, majd a magyar királyi közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. törvénycikk felállította a Közigazgatási Bíróságot. Ezen szerv hatásköri kérdései kapcsán azonban nem merült fel a felsőoktatási kérdések vizsgálata (Patyi, 2019, 45–49). A korabeli vélekedés szerint az egyetemi bírászkodás ugyanis az egyetemi autonómia integráns része volt (Radovics, 1942, 3), így az egyetemi bírászkodás (*privilegium fori*) történetét és tipikus ügyeit sokkal inkább megismerhetjük az egyetemek intézménytörténetéből, semmint a Közigazgatási Bíróság eljárását tárgyaló kiadványokból. Utóbbi témakörrel szemben azonban előbbi az egyetemtörténet egyik kissé elhanyagolt területe (Rigó, 2019, 9), amely még az ezzel foglalkozó dolgozatokban is (Kocsis, 2010, 24; Barakonyi, 2004, 513) általában csupán egyetlen mondat erejéig jelenik meg.

Jelen tanulmánynak ugyan nem témája az egyetemi autonómia tárgyalása, de annyit érdemes leszögezni, hogy az 1945-ig tartó időszakban az egyetemi autonómiának szerves része volt az egyetemi bírászkodás. Az állami szabályok megjelenésének első momentumá volt Eötvös József kísérlete, aki „A magyar egyetem alapszabályai” címmel tervezetet dolgozott ki, amelynek azonban a parlamenti tárgyalására a szabadságharc kitörése miatt már nem kerülhetett sor (Ladányi, 1991, 11–12). A dokumentum részét képezte az egyetemi bírászkodás szabályozásának a tervezete, amely a javaslatnak hozzátétőlegesen a negyedét tette ki. Szabályozási köre kiterjedt az anyagi és eljárási szabályokra, így a vétségek és szankciók mellett foglalkozott az eljárásban részt vevő személyekkel, szervekkel. Ide tartozott a dékán, a rendvizsgálók (Ladányi, 1991, 12) vagy más források szerint rendügyelők (Rigó, 2019, 27), az esküdtszék és az egyetemi bíróság. Az egyetemi bírászkodás fő szervei az esküdtszék lettek volna, amelyeket karonként kellett volna alakítani a 18 évesnél idősebb büntetlen hallgatókból, míg a bíróság a kar professzoraiból állt volna, a dékán elnökletével. A büntető ügyekhez hasonlóan az esküdtszék a bűnösség kérdésében dönthetett volna, míg a büntetés kiszabásáról a bíróság. A tervezet kitért a jogorvoslat szabályozására, amely az ítélet ellen fellebbezést biztosított volna az egyetemi bizotmányhoz, amely kasszációs jogkörrel bírt komoly eljárási szabálysértés vagy hibás büntetés esetén. Emellett az ún. különös fellebbezéssel a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez lehetett volna fordulni – kizárólag száműzetés esetén (Rigó, 2019, 27–28).

A kiszabható büntetések köre a megdorgálástól egészen az elutasításig terjedt, de ismeretes volt a bírság vagy a fogság is, amelyet az egyetem fogdájában hajthattak volna végre.¹ Bár a büntetések nem tartoztak az eljárási szabályok közé, egyrészt ezzel függött össze a hatáskör lehetséges szabályozása, másrészt ebből is nyilvánvaló, hogy az egyetemi bírászkodás a közigazgatási bírászkodás helyett sokkal közelebb állt a büntetőhatalom gyakorlásához.

Az egyetemi bírászkodás ugyanis sok tekintetben hasonlatos volt a klasszikus büntető igazságszolgáltatáshoz, amelyet egészen a 18. századig állami, királyi okmányok igazoltak nemzetközi szinten is. A leírások szerint az 1365-ben alapított Bécsi Egyetem már az alapításakor, majd 1384-ben III. Alberttól is megkapta a bírászkodási jogot, amelyet a rektor gyakorolhatott az egyetemi polgárok felett. 1420-ban pedig V. Márton pápa teljes egészében mentesítette az egyetemet a püspöki joghatóság alól. Az egyetemi különbíróságok létrehozásának joga több évszázadon keresztül mintegy magától értetődő volt, és szoros összefüggésben állt az egyetemnek egyházi gyökereivel, az állami joghatóság alóli mentességgel, egyben az autonómia egyik fontos eleme volt. Ez a kezdeti időszakban a pallosjogot is magába foglalta, amellyel a leírások szerint a nagyszombati egyetem ténylegesen élt is az 1600-as években (Rigó, 2019, 33).

A különbírósági jelleg az állami felügyelet megjelenése után is töretlen maradt, hiszen a Ratio Educationis a XVI. cikkben rendelkezett az egyetem akadémiai hatóságáról, amely a kiemelkedő egyetemi ügyekben rendelkezett hatáskörrel valamennyi egyetemi polgár (oktató és hallgató) ügyében. Ezen egyetemi hatóság a rektorból, a titkárból és a négy kar dékánjából állt. A kisebb jelentőségű ügyek pedig a dékán hatáskörében maradtak (Friml, 1913, 52). A monarchia későbbi időszakában az autonómia középkori értelemben vett teljessége egyre

¹ Fogságbüntetés lett volna alkalmazható: ismételt csendháborítás, az egyetem termeinek, kórodáinak és gyűjteményeinek megzavarása, az egyetem hirdetőtáblájáról a hivatalos hirdetménynek letépése, a rendügyelő bántalmazása hivatalos feladatának teljesítése közben, ismételt súlyos bántalmazás a hallgatók között, vallás és nemzetiség gúnyolása, hallgatók egymás közötti tetteles bántalmazása, közerkölcsiség ellen szóban elkövetett vétkek és tettek és a rendügyelők által hivatalos eljárásuk alatt elkövetett szándékos visszaélések esetén.

inkább csökkent, és szinte csak éppen az egyetemi bíraskodás területén maradt változatlan még hosszabb ideig (Rigó, 2019, 75).²

Magyarországon egészen a második világháború utáni időszakig jellemzően annyi változás történt, hogy az egyetemi ügyekben is megjelent az első- és másodfokú eljárás, és a jegyzőkönyveket és határozatokat más iratokkal együtt a kultuszminiszternek is meg kellett küldeni. Alig változtatott ezen az 1869. évi IV. törvénycikk, hiszen az ezután született híresebb egyetemi (hallgatói) ügyekben (Radovics, 1942) továbbra is egyetemi hatóságok döntöttek. Angyal Pál többször is foglalkozott az egyetemi bíraskodással, előbb annak perjogi, majd anyagi jogi kérdéseit feldolgozva (Angyal, 1933; Angyal, 1394). Beszédében elsősorban egységesítési javaslatokat fogalmazott meg, szó sem volt az egyetemi ügyek közigazgatási útra tereléséről (Angyal, 1934, 2–5), de még arról sem, hogy más egyetemen kívüli jogorvoslattal éljenek a döntés ellen (Radovics, 1942, 44). Kísérletek persze addig is voltak, hiszen Eötvös legalább a kicsapásra és eltiltásra vonatkozóan megkísérelt törvényi szabályokat alkotni (Rigó, 2019, 49) – sikertelenül. Az anyagi és eljárási jogi szabályok teljességét ebben az időszokban az egyetemi szabályok, szabályzatok jelenthették, amelyek mellett az évszázadok során kialakuló szokásjog képezte az eljárás alapját az autonómia jegyében (Radovics, 1942, 46; Rigó, 2019, 98).³

A második világháború utáni időszak és az „igazságszolgáltatás kizárólag bíróságok útján” elve lényegi változást hozott az egyetemi bíraskodás területén is. Az egyetemi bíraskodás utolsó említése a Pázmány Péter Tudományegyetem 1947-es ülésén történt (Rigó, 2019, 96), ugyanis ebben az időszakban az autonómiához kötött egyetemi bíraskodás átalakult állami tevékenységgé. Az 1950 utáni időszak tehát az egyetemi bíraskodás megszüntetésének és az egységes állami szabályoknak a térnyerését jelentette. A Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről szóló 1961. évi III. törvény felhatalmazása alapján született meg a 122/1964. (M.K.10.) MM számú utasítás, amely a felsőoktatási intézmények tanulmányi és vizsga-, valamint a hallgatók fegyelmi szabályzatát foglalta magába. Ennek alapján a tanulmányi ügyekben⁴ a dékán járt el, aki számára kötelező volt a fegyelmi büntetés kiszabása. A szorosabb témához kapcsolódóan ez az utasítás már rendelkezett a jogorvoslati jogról, amelyre 8 nap állt rendelkezésre. A kérelemről alapvetően 30 napon belül az intézményi fegyelmi vizsgáló bizottságnak kellett döntést hoznia, míg kizárás esetében a döntést a miniszterhez kellett felterjeszteni (Matyasovszki-Németh & Síró, 2021, 71). Alapvető változást a felsőoktatási intézmények hallgatóinak fegyelmi szabályzatáról szóló 169/1969. (M.K. 17.) MM számú utasítás sem hozott.

Egyetemen kívüli jogorvoslat, különösen a perindítás még 1993 után sem állt rendelkezésre. Bár a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának kiterjesztéséről szóló 1991. évi XXVI. törvény a közigazgatási hatósági ügyekben megnyitotta a bírói utat, ez az egyetemi döntésekre nem vonatkozott, amit az 1310/D/1990. AB határozat (ABH 1995, 579, 558) meg is erősített arra hivatkozással, hogy az intézménynek csak a „közigazgatási határozataival” szemben lehetséges a perlés. A tudományos irodalom egyébként a döntést elhibázottnak tartotta, hiszen a felsőoktatási intézmények a tág értelemben vett közigazgatási intézményrendszer részei a köztisztviseltekhez hasonlóan (Patyi, 2019, 220). A közigazgatási perek szempontjából nézve

² Ez alól kivételt a Tanácsköztársaság rövid időszaka jelentett, ahol egyetemi főbizalmi dönthetett volna ugyancsak az egyetemen belül, azonban azzal a lényeges különbséggel, hogy a hagyományos egyetemi bíróságok egyetemi polgárokból álltak, ellentétben a főbizalmival (Rigó, 2019, 75).

³ Más országokban azonban nem volt ennyire töretlen az autonómia ezen elemének a továbbélése, hiszen Bécsben már 1752-ben kivontak egyes személyeket az egyetemi bíraskodás hatálya alól, majd II. József 1793. évi rendeletével meg is szüntette az osztrák egyetemek bíraskodási jogát (Rigó, 2019, 34).

⁴ Ide tartozott a szocialista erkölcs megsértése is.

megállapítható, hogy egyetemi ügyekben a jogvédelem rendszere nem sokat változott egészen 2003-ig. Egyes ügyekben miniszteri felterjesztés történhetett, de perlésről, közigazgatási per indításáról szó sem lehetett.

A magyar rendszerben a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Ftv.). 2003. évi XXXVIII. törvénnyel történt módosítása volt az első jogszabály, amely rendelkezett hallgatói tanulmányi ügyekben a bírósághoz fordulás lehetőségéről. A módosító törvény 15. §-ához fűzött indokolás kiemelte: garanciális elemként kívánják bevezetni, hogy a jogorvoslati eljárásokban az Áe. egyes rendelkezéseit alkalmazniuk kelljen az intézményeknek, és a döntések, intézkedések vagy mulasztások ellen bírósághoz is lehessen fordulni. Már itt kiemelte azonban az indokolás, hogy a felsőoktatási intézmény és hallgató közötti jogviszony sok vonatkozásban eltér a közigazgatási szerv és az ügyfél viszonyától, így az eljárás egészére nem vonatkoztatható a hatósági eljárási szabályrendszere. Ugyanakkor a törvényességi felügyeleti eljárások tapasztalatai olyan jogsértéseket tártak fel, amelyek a hallgatói jogérvényesítést elnehezítették. A jellemző jogsértések között szerepelt, hogy az intézmények indoklás nélkül döntöttek, nem tájékoztatták megfelelően a hallgatókat a jogorvoslat igénybevételének lehetőségéről, illetve szabályozatlan volt a döntések közlésének a módja. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a 199904118 számú jelentésében ugyancsak megállapította, hogy a hallgatók jogorvoslati lehetősége korlátozott, a hallgatók általában nem fordulhatnak intézményen kívüli jogorvoslatot biztosító fórumhoz és jellemző, hogy a jogorvoslati kérelmeket egy egyszerű levélben válaszolják meg.

3. A 2003 utáni időszak jogi szabályozása

2003 után robbanásszerű fejlődés ment végbe. Az első mérföldkő után 2005-ben az Alkotmánybíróság még további garanciális szabályok szükségességére mutatott rá a 27/2005. (VI. 29.) AB határozatban. Az ügyben az alapvető jogok biztosa nyújtott be indítványt mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását kérve, és rámutatva, hogy az Ftv. szabályai nem rendelkeztek arról a kérdéssel, hogy a felsőoktatási intézménynek mennyi időn belül kell eljárnia. Az Alkotmánybíróság egyrészt leszögezte, hogy a jogszabályok többféle jogorvoslati lehetőséget biztosítanak a hallgatóknak, azonban az eljárás egyes elemei mégis szabályozatlanok. Ezek közé tartozik a kijavítás, amelynek alkalmazására saját hatáskörében a szabályok alapján akár időkorlát nélkül kerülhet sor. De ugyanilyen hiányos más egyoldalú intézkedések szabályozása is, mint a módosítás vagy a visszavonás. Ezek az intézményi döntések pedig alkalmasak a hallgatói jogviszony alapvető befolyásolására, illetve a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt hallgatói jogok megsértésére akár oly módon, hogy valamely kötelezettség teljesítését terhebbé teszik a hallgató számára. Mindezen hiátusok érintik a jogbiztonságot, így a testület a jogalkotó mulasztását állapította meg. Egyben felhívta a figyelmet arra, hogy ezt a hiányt akár más jogszabály elemeit felhasználva is pótolhatják. Ilyen jogszabály lehet a közigazgatási hatósági eljárás szabályrendszere, annak ellenére is, hogy a hallgatói jogviszony nem minősül hatósági jogviszonynak.

Az alkotmányellenes mulasztás megszüntetésére tehát két út kínálkozott, a sui generis szabályozás alkotása, vagy utaló szabály alkalmazása a közigazgatási hatósági eljárás szabályainak felhasználásával. A jogalkotó általánosságban az utóbbi megoldást választotta, a felsőoktatási törvényt a 2005. évi CVI. törvény által módosította, és több eljárási részelemre az általános közigazgatási hatósági eljárás (2004. évi CXL. törvény) szabályait rendelte alkalmazni. Ilyen részelemek voltak a tényállás tisztázása, a határidők számítása, az igazolás, a döntés alakja és

tartalma, a közlés, a döntés kérelemre vagy hivatalból történő kijavítása, a kicserélés és kiegészítés, a döntés felülbírálati kérelemre vagy hivatalból történő módosítása vagy visszavonása. Kifejezetten a jogorvoslat kapcsán pedig *sui generis* rendelkezés született, bevezetve a felülbírálati kérelem intézményét, amely benyújtásának a határideje éppúgy 15 nap volt, mint az általános fellebbezési határidő. Ugyancsak eltérő volt a jogorvoslati bizottság jogköre legalábbis a terminológia szintjén, amely szerv mint jogorvoslati fórum nem az elsőfokú határozatot hagyhatta helyben, hanem a felülbírálati kérelmet utasíthatta el.

Ezen a koncepción a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény és a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Nftv.) sem változtatott. Lényegi változást valójában az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) hatályba lépése hozott, amelynek nyomán az Nftv. szabályanyagát is módosítani volt szükséges az ügyintézési határidő vonatkozásában. Az Nftv. már nem tartalmazott utaló szabályt, helyette az intézményeknek kellett erről rendelkezniük a saját szabályzatukban. Az Ákr. által bevezetett bruttó ügyintézési határidő elve, továbbá a sommás eljárás elsődlegessége (Hajas, 2016, 22) alapján ugyanis a hallgatói kérelmek jelentős részében az intézményeknek 8 napon belül kellett volna döntést hozniuk. A korábban irányadó 30 napos ügyintézési határidőhöz képest ez még akkor is ugrásszerű változás lett volna, ha az intézmények a lehetőségekhez képest igyekeznek ennél rövidebb időn belül döntést hozni. Egyes idényjellegű és tömegesen érkező, bizottsági döntést igénylő ügytípusokban – mint amilyen a kreditelismerés – ez jelentős nehézségeket okozott volna, így a jogalkotó intézményi hatáskörbe utalta az ügyintézési határidő meghatározását. Ez a gyakorlatban jellemzően a 30 napos határidő megőrzését jelentette (Árva & László, 2019, 14–15).

A jelenlegi szabályozás alapján a hallgatók a felsőoktatási intézmény elsőfokú döntései, továbbá intézkedései és mulasztásai ellen élhetnek jogorvoslattal. Kivételt képeznek azonban a tanulmányok értékelésével kapcsolatos döntések. Ezek csak akkor támadhatók, ha a döntés nem az intézmény által elfogadott követelményekre épült, vagy az ellentétes az intézmény szervezeti és működési szabályzatában foglaltakkal, illetve megsértették a vizsga megszervezésére vonatkozó követelményeket. A jogorvoslati kérelem alapján a másodfokú hatóság továbbra is elutasító, megváltoztató, vagy megsemmisítő és új eljárás lefolytatásáról utasító döntést hozhat. Az Ákr. terminológiai változásait azonban a jogalkotó az Nftv.-ben is átvezette, és a döntés a jogorvoslati kérelem elbírálását követően már nem jogerőssé, hanem véglegessé válik az Nftv. 57. § (2) bekezdése alapján. A döntésekkel szemben közigazgatási per kezdeményezhető, amely halasztó hatállyal bír.

4. A tanulmányi ügyek sajátosságai

Perjogi szempontból az egyik legfontosabb elem, hogy a bíróságoknak nemcsak a jogszabályokat, hanem az egyetemi szabályokat is alkalmazni kell. Ezek az egyetemi szabályok a szervezeti és működési szabályzat (máshol működési rend, a továbbiakban: szmsz) mellékletét képezik. E körben az egyik fő probléma, hogy az egyetemek nem feltétlenül vannak felkészülve ilyen hatalmas jogalkotói munkára. Az szmsz valamennyi mellékletével együtt egy több ezer oldal terjedelmű, meglehetősen gyakran változó és összetett joganyag. Többféle időállapotú dokumentum együttes ismeretére és alkalmazására lenne szükség, amelyek esetében az egyes időállapotok elérése sem probléma nélküli.

A helyzetet bonyolítja, hogy a viszonylag gyakran változó Nftv. és a végrehajtási rendeletei egyre nagyobb arányban ruházzák az intézményre a szabályalkotás jogát, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a hozzávetőlegesen 1-2 havonta ülésező szenátus elé mindig kerül szmsz-módosítás. A szokásos munkamegosztás szerint az egyetem a törzsszövegeket tartja karban, míg a kari mellékletek hatályosításáról a karoknak kell gondoskodniuk. Ezt a jogalkotói munkát gyakorlatilag a karok oktató dolgozói végzik, akik a jogi karokon jellemzően jogászok, más karokon azonban valószínűsíthetően nem rendelkeznek kodifikátori képesítéssel. Gyakori, hogy a karok a hirtelen felmerülő kérdéseket szmsz-en kívüli, mondhatni egyéb úton oldják meg, így például körlevelekben, Neptun-üzenetekben tájékoztatják a hallgatókat olyan információkról, amelyek egy részének van vagy lenne szabályzati háttere. Ehhez járul, hogy a több ezer oldalnyi belső szabályt és a felsőoktatási intézményekre vonatkozó ugyancsak terjedelmes jogszabályi anyagot az oktatóknak, és az ügyintézésben résztvevő nem oktató munkatársaknak is ismerniük kell ahhoz, hogy azokat helyesen alkalmazzassák.

A perekben tipikus probléma, hogy olyan elemeket tesznek vitássá a hallgatók, amelyeknek csak egy része rendezett egyetemi szabályokban, más részét körlevelekben határozták meg. Azon ügyek azonban, amelyekben a hallgatók bírósághoz fordulnak, csak egy szűk szeletét jelentik a tanulmányi ügyeknek. A legtöbb eset tartalmilag a jogviszony megszüntetésével kapcsolatos, de egyre jellemzőbb, hogy más kérdésekben is történik keresetindítás, mint például kreditelismerés vagy méltányossági kérdések. Amennyiben áttekintjük a döntéseket, látható, hogy a hallgatók egyre tudatosabbak, mondhatni hamar ráéreztek a jogérvényesítés ízére, ezért viszonylag terjedelmesebb esetjog körvonalazódik, amely az alábbiak szerint tematizálható.

4.1. Az intézményi szabályzatok kontrollja

Az első kérdéskör az intézményi szabályzatok vizsgálata. A tanulmányi jogviszonnal kapcsolatos perek egyik legfőbb és egyben problematikus jellemzője, hogy a bíróságoknak nemcsak a jogszabályokat, hanem az intézményi szabályzatokat is alkalmazniuk kell. Ezek az intézményi szabályzatok adott esetben az Nftv.-hez képest szigorúbb szabályokat állapítanak meg, néha saját magukkal sem teljesen koherensek, hiányosan szabályoznak kérdéseket, míg más esetekben az adott kérdést csak részben rendezik, ugyanis egyes részkérdésekről csak körlevelek, hirdetések, tájékoztatók és más, szabályzatnak nem minősíthető, de normaként viselkedő dokumentumok születnek. Ezen utóbbi soft law elemek normaként történő vizsgálata a bírói gyakorlat szerint meglehetősen széttartó.

Az intézményi szabályzatok Nftv.-hez viszonyított eltérését vizsgálta a Kúria egy 2016-os ügyben. Az ügy alapját az a szokásos esetkör jelentette, hogy a hallgatói jogviszonyt hatszori sikertelen vizsga után meg kellett szüntetni.⁵ Az ELTE hallgatói követelményrendszere azonban az Nftv. szabályrendszeréhez képest szigorúbb szabályokat határozott meg, ugyanis már négyszeri vizsga után előírta a jogviszony megszüntetését.⁶ A Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a törvények által biztosított intézményi autonómia keretén belül lehetséges az eltérő szabályok alkotása, amelyeket az adott esetben megfelelőnek és egyben arányosnak ítélt. Ezen utolsó megjegyzés alapján azonban felvethető, hogy általánosságban lehetséges-e szigorúbb szabályok alkalmazása, vagy csak az „arányosság” keretein belül. Hogy mit jelent vajon az arányosság, azt a bíróság a bírósági felülvizsgálat keretében értékeli?

⁵ Lásd még a Kúria Kfv.III.39.056/2012/6., Kfv.IV.37.417/2007/4. és Kfv.III.37.395/2015/6. sz. határozatát.

⁶ Kúria Kfv.VI.38.171/2016/3. sz. határozat.

Más ügyben azonban ezt a normakontroll szerepkört a bíróság visszautasította. Az általános érdek nélküli normakontroll eljárások esetében ez nyilvánvaló.⁷ Ugyanakkor egy másik hatáskörátruházási kérdést vitató perben a Kúria azt jegyezte meg, hogy az adott ügyben alkalmazandó rektori utasítással kapcsolatos kérdés normakontroll során vehető figyelembe és értékelhető. Azt is rögzítette továbbá, hogy annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a tanulmányi és vizsgaszabályzat adott ügyben felhívott szabályozása megfelel-e az Alaptörvény, illetve a Ket. szabályozásainak, nem tartozhatott a jelen közigazgatási per keretei közé.⁸ Ugyanakkor egy másik ügyben a szabályzat Alaptörvénybe ütközése kapcsán a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság⁹ kimondta, hogy a vizsgált szabályzat nem sért alapjogokat, míg a Kúria ugyanezen ügy felülvizsgálati eljárásában már arra hivatkozott, hogy a vizsgálat lefolytatására az adott ügyben nem volt kellő indok.¹⁰

A Közigazgatási perrendtartás a normát képező belső szabályzatok vizsgálatának a kérdését eldöntötte a Kp. 4. § (5) bekezdése alapján, hiszen annak megfelelően az egyedi ügyben alkalmazandó általános hatályú rendelkezést a bíróság az egyedi döntéssel együtt vizsgálhatja, azonban továbbra is kérdéses a lenti soft law körébe tartozó elemek vizsgálata.

4.2. Intézményi pszeudonormák

A szabályzatot kiegészítő hirdetmények, körlevelek és más tájékoztatók ügye szorosan összefügg azzal, hogy az intézményi szabályzatok nem minden esetben rendeznek maradéktalanul kérdéseket. Ennek többféle oka lehet, de sok esetben valamely új kérdést gyorsabb megoldásnak tűnik körlevélben rendezni, hiszen a szabályzatkötési eljárás nehézségei és hosszadalmas jellege nem ad módot ad hoc reagálásra. Jó példa volt erre a COVID időszak, amikor dékáni utasítások pótolták a szabályokat. Más esetekben egyszerűen a szokások miatt nem kerül valami szabályzatba, amely sokáig fel sem tűnik a problémás esetek elenyésző száma és jellege miatt. Így megtörténhet, hogy az adott szabály jellegű körlevélre csak néhány hallgató kérdez rá, és ők is elfogadják azt. Emellett tipikusan körlevelekben határoznak meg egyes olyan határidőket, határnapokat, amelyek évente változnak, és azokat a tanév időbeosztása sem tartalmazza.

A hirdetményekkel kapcsolatban a bíróság már állást foglalt, amikor kimondta, hogy „a hirdetmény az a hallgatói jogviszonyára kihatással nem volt; a nem személyéhez címzett, hirdetményi úton való közlés vele szemben nem volt joghatályos.”¹¹

Ezzel szorosan összefüggő kérdés a Neptun-üzenetek esete, vagy ha az említett hirdetményt a hallgatóknak Neptun-üzenetben is megküldik. A Neptun ugyanis egy hivatalos közlésre alkalmas zárt rendszer, amelyben akár elektronikus úton intézhető tanulmányi ügy. Kevesen tudják, de a Neptun az üzenetek olvasását naplózza is, így utólag nyomon követhető, hogy az üzenetet a hallgató megnyitotta, olvasta (meddig volt nyitva), illetve az is, ha azt törölte. E körben már fokozottan határterületi kérdés azt megítélni, hogy mely hirdetmény működik normaként.

⁷ Kúria Kpf. 39.777/2021/3. sz. határozat.

⁸ Kúria Kfv.III.37.379/2016/5. sz. határozat.

⁹ Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság K. 32.621/2017/5. sz. határozat.

¹⁰ Kúria Kfv. 37.214/2018/17. sz. határozat.

¹¹ Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.027/2008/4. sz. határozat.

4.3. Méltányossági kérdések

Külön problémakört jelentenek a méltányossági ügyek, amelyek a tanulmányi ügyek jelentős részét képezik. Intézménye válogatja, hogy ezek mennyire jelentik egy-egy hallgató ügyének az elbírálását, vagy öltenek olyan arányt, amely már szabályzati rendezésért kiáltana. Ismét említve a COVID időszakát, amikor egyedi elbírálás körébe tartozhatott egy ideig az online vizsga lehetősége. Szokásos folyamat az is, hogy bizonyos kérdéskörben eleinte évente csekély számú kérelem érkezik be, majd egy idő után ezek száma megnő, és az intézmény akkor észleli a szabályalkotás igényét. A nagyszámú kérelmek esetén nagyobb összehasonlíthatóság van akár a hallgatók részéről is, így felmerülhet az egyenlő bánásmód követelménye.

Méltányossági ügyekkel is foglalkozott már több bírósági döntés. E körben egyrészt annak indokaival kapcsolatban mondták ki, hogy a méltányosság lényege éppen a szabályzattal szemben történő döntés, így „a dékán sem a kérelem, sem pedig a kérelmezőnek fel nem róható ok meglétéhez nincs kötve, azaz hivatalból, és felróható magatartás esetén is gyakorolhat méltányosságot. Attól pedig, hogy a HKR 158. § /6/ bekezdésével ellentétben a méltányossági döntés ellen is biztosított jogorvoslatot a határozat, szabályzatellenesnek tekinthető ugyan, de ez magán a méltányossági döntés tényén nem változtat.”¹²

Ez utóbbival kapcsolatban jelzem, hogy sok esetben a tanulmányi ügyekben egyszerre jelenik meg a kérelem elutasítása és a méltányossági elem, így sok esetben ezért is általános a jogorvoslati kioktatás szerepeltetése. Ugyanezen okból kifolyólag nem jellemző az egyszerűsített határozat sem, amely az Ákr. alapján egyébként is opcionális.

A méltányosság és a mérlegelés elhatárolása is felmerült, amelynek kapcsán a bíróság egyrészt rögzítette, hogy a közigazgatási szervvel szemben megállapított követelmények a tanulmányi perekben nem alkalmazhatók, „hiszen a közigazgatási perben eljáró bíróság nem közigazgatási szerv, és nem is hoz közigazgatási határozatot. A per alapjául szolgáló eljárásban az alperes, de az elsőfokú döntést hozó szerv sem hozott mérlegelésen alapuló határozatot. A dékán elsőfokú határozata méltányossági döntést tartalmazott, a mérlegelés és a méltányosság pedig két teljesen különböző jogintézmény. A méltányosság alkalmazását a felsőoktatási intézmény saját szabályozási jogkörében vezeti be, lehetőséget adva a dékánoknak, hogy a hallgatóra kedvező módon eltérjenek a tanulmányi és vizsga-szabályoktól.”¹³

4.4. Eljárási szabályok megsértése

Külön problémakör az intézményen belüli eljárási szabályok megtartása. Bár ez első látásra nem tűnhet nehéz feladatnak, azonban a gyakorlatban ezzel kapcsolatban is több probléma van. Az indokolási kötelezettség látszólagos megléte mellett is előfordulhatnak tartalmi hiányok, amely ugyancsak az eljárási szabályok megsértése körbe tartozik. Így viszonylag korai esetként jelentett a kreditelismerés kapcsán hozott határozatok megtámadása, amely intézményi döntések az Nftv. 49. § (5) bekezdés alkalmazásával csupán annyit tartalmaztak, hogy a tárgyleírások alapján összevetett tudás nem egyezik legalább hetvenöt százalékban, azonban nem tartalmazták azon tudáselemeket, amelyek azokból hiányoztak. A hallgató ezzel kapcsolatban fordult bírósághoz, amely testület kimondta, hogy hetvenöt százalékos egyezés hiányának pusztán állításán kívül szükséges a döntést érdemben is indokolni.

¹² Legfelsőbb Bíróság Kfv. 37.027/2008/4. sz. határozat.

¹³ Uo.

4.5. Az általános halasztó hatály átgondolása

Az Nftv. a sok egyetemi szabály mellett egy kifejezetten perjogi elemet is tartalmaz, nevezetesen az 58. § (1) bekezdésének utolsó mondatában kógens jelleggel kimondja, hogy a keresetlevél benyújtásának halasztó hatálya van.

Ennek jogpolitikai indoka mindenki előtt világos, és éppen a közigazgatási perek azon jellemzőjének reparációjára szolgál, hogy a felek esetében az egyenlőség legalább eljárásjogi szempontból valósuljon meg. Közigazgatási perek esetében a közigazgatási szervekkel kapcsolatban a Kúria véleménye azt fogalmazta meg, hogy míg a közigazgatás professzionális szervezetrendszerrel rendelkezik, addig „az ellenérdekű fél a lehetőségeit tekintve nyilvánvalóan nem áll azonos színvonalon a perbeli ellenfelével” (Kúria, 2013, 7). A jogalkotó ezt az egyensúlytalanságot oldotta fel egyes garanciák beépítésével. Hasonló lehet a helyzet a felsőoktatási intézmények esetén is. Ugyanakkor a szabály kógens jellege már kérdőjeleket vethet fel, amelyet jól jelez, hogy a szabály alól éppen a COVID idején vezettek be kivételeket közegészségügyi és más szempontokra tekintettel.

Ugyanakkor nem ilyen kérdés esetén is felvethető, hogy a jogalkotó nem adhat-e a legalább a bíró számára mérlegelési jogot a tekintetben, hogy a konkrét ügyben a halasztó hatály alól kivételt tegyen. Konkrét esetben a hatszori tárgyfelvétel miatti jogviszonymegszüntetés miatt fordult a hallgató a bírósághoz, amely per tartalma alatt tovább folytatta a tanulmányokat és más tárgyból is kigyűjtötte a hatszori tárgyfelvételt. Adott esetben ezen hallgató párhuzamosan három pert is indított, amely egészen addig folytatódott, míg az alapügyben végül jogerős bírósági döntés nem született. Az eset számos kérdést felvet. Mivel a hallgató jogviszonya nem szűnt meg a perindítás által, így az egyetem ismét kiírta számára a költségtérítést, amit megfizetett. Ez az összeg vajon visszakövetelhető-e? Ugyancsak felvetődött, hogy mi történt volna, ha a hallgató a per alatt befejezi a képzést és ad absurdum átveszi az oklevelet. A per után azt érvényteleníteni kellett volna? Ezen kérdéseket a tanulmány írója csak gondolatébresztőnek szánja egy megtörtént eset nyomán, amely jól jelzi, hogy egy egyszerű, hallgatóbarátnak szánt jogintézmény alkalmazása során is számos probléma merülhet fel.

4.6. Egy kis kitérő: a felvételi ügyek

A 2024-es évtől jelentősen megváltozott a felvételi ügyek eljárásrendje is. Mint ismeretes, a jogalkotó megreformálta a felvételi pontok rendszerét, és bevezette az intézményi pontok kategóriáját, amelybe gyakorlatilag minden nem tanulmányi pont átkerült. Az eddigi eljárásrend szerint az Oktatási Hivatal végezte a pontszámítást egy esetkört leszámítva, amikor a meglévő oklevél alapján kellett a pontszámítást elvégezni. Ez az eddigi tapasztalatok alapján egy közepes-nagy hallgatói létszámmal rendelkező kar (2000 hallgató feletti létszám) átlagosan 100 felvételiző pontjának a megállapítását jelentette.¹⁴ Az intézményi pontok bevezetésével azonban az intézmények feladatkörébe került valamennyi hallgató minden intézményi pontjának a megállapítása, amely az előbb említett méretű kar esetében akár 7000 felvételiző többféle pontjának a megállapítását jelenti. Jelen tanulmány írásának idején az ezzel kapcsolatos empirikus tapasztalatok még nem állnak rendelkezésre, az azonban megállapítható, hogy a feladat hatalmas mennyiségű adminisztratív munkát ró az egyetemekre, amely magában hordozza a hibák lehetőségét is. Ezzel párhuzamosan a jogalkotó 2023 telén akként módosította az Nftv.-t,

¹⁴ Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának adatai alapján.

hogy hatályon kívül helyezte annak 58. § (3) bekezdés a) pontját, ami azt jelenti, hogy ezekben az ügyekben jogorvoslati kérelem nem nyújtható be az intézményhez, kizárólag bírósági jogorvoslat áll rendelkezésre.

A felvételi ügyek eddig is egy speciális területnek minősültek, hiszen eddig az Oktatási Hivatal által lefolytatott, de nem hatósági eljárások voltak, amelyek a bírósági gyakorlat alapján nem minősültek közigazgatási hatósági ügynek.¹⁵ A Kúria Kfv. 37.298/2021/5. sz. határozata szerint: „A központi felsőoktatási felvételi eljárás során az Ákr. szabályait csak akkor kell alkalmazni, ha azt a nemzeti felsőoktatásról szóló törvény egyértelműen és kifejezetten előírja. A központi felsőoktatási felvételi eljárásban az Ákr. alapelveit alkalmazni kell. A felsőoktatási felvételi eljárásról szóló jogszabályi rendelkezéseket a tisztességes hatósági eljárás és a rendeltetészerű jogalkalmazás alapvető követelmények szem előtt tartásával kell értelmezni.”

Ugyanakkor mindez nem jelenti, hogy már eddig is ne lettek volna ilyen ügyek. Az egyik konkrét ügyben egy dokumentumfeltöltési hiányossággal kapcsolatban kellett a bíróságnak állást foglalnia. Ez az eset is jól jelzi, hogy a leendő hallgatók (az adott ügyben a jelentkező jogász szakra kívánt felvételizni) igénybe veszik és igénybe is fogják venni a perindítás lehetőségét. Ezen ügyekből eddig töredék került bíróságra, hiszen az intézményi jogorvoslati eljárásban az egyes számítási problémákat (amelyekre az ügyek jellege miatt egyébként is alig kerülhetett sor, hiszen kizárólag az oklevél alapján történő pontszámítás tartozott ide) orvosolták. 2024-től azonban egyszerre nőtt meg – mintegy exponenciálisan – a hibalehetőség és törölték el az intézményi jogorvoslatot, amely előre prognosztizálhatóan növeli a perindítási lehetőséget. A közigazgatási perek kapcsán voltak próbaszámítások arra vonatkozóan, hogy a fellebbezés kivezetésével hogyan alakul a perek száma. Jelen tanulmány szerzője azt csak remélni meri, hogy itt is történt ilyen. Az Nftv.-t módosító 2023. évi LXXXV. törvény 18. §-ához fűzött indoklás erre vonatkozóan nem tartalmaz utalást, azonban hivatkozik az egyetemi autonómia növekedésére a felvételi eljárás lefolytatása körében.

5. Egy lehetséges külföldi példa

A közös egyetemi hagyományok miatt általánosságban sok egyetem hasonló utat járt be az egyetemi bíráskodás terén. A fő különbség inkább abban rejlik, hogy más országokban egyes folyamatok hamarabb végbementek, illetve megkezdődtek. A tanulmányi ügyek sajátosságai miatt viszonylag kevés adat áll rendelkezésre, de egy amerikai tanulmány is rámutatott, hogy az 1960-as évektől ugrásszerű, mondhatni drámai változások zajlottak le a hallgatók és az egyetemek között. Ebben a változásban a bíróságok is szerepet játszottak a hallgató és az egyetem közötti viszonyrendszer tisztázásában (Wilson et al., 2010, 92), így nem haszontalan kitekinteni egy olyan gyakorlatra, amely jól jelzi, hogy milyen további problémák várhatók.

A jog egyre inkább úgy tekint a hallgatókra mint fogyasztókra, akik elvárásokat támasztanak az intézményekkel szemben. Bár az amerikai egyetemek sem tartják kívánatos gyakorlatnak, hogy általánossá váljon, miszerint a bíróság rendezi a hallgató és a felsőoktatási intézmény közötti vitás kérdéseket, mégis általános tendenciává vált, hogy sokkal könnyebben fordulnak bírósághoz a hallgatók. Ugyanakkor ezen eljárásokra az intézmények nem voltak felkészülve sem a szabályzataik teljessége, sem azok ismerete kapcsán. A korábbi időszak jelentős ügyei közé tartoztak a szexuális zaklatással, a fegyelmi eljárással, a tisztességes eljárással és a diszk-

¹⁵ Lásd Kúria Kfv. 37.298/2021/5. sz. határozat.

riminációval kapcsolatos ügyek, azonban a közelmúlt változásai más típusú pereket is involváltak. Az amerikai irodalom szerint a jelenlegi eljárások alapja már a szerződéses kapcsolat a hallgató és az egyetem között, amelynek nyomán a hallgatók az egyetem tisztelete mellett elvárásokat is megfogalmaznak.

Meglehetősen érdekes látni, hogy az angolszász jogrendszer eltérései ellenére a jogi fejlődés – ha más-más indokokkal is – hasonló utat járt be. Így az amerikai egyetemek esetében is az autonómia volt a fő mozgatórugó, amely miatt – az immunitás elve alapján – mind az állami, mind a magánintézmények maguk dönthettek még egyes gondatlan cselekményekről is, és a bíróságok nem avatkoztak be a felsőoktatási intézmények ügyeibe. A felsőoktatásra kevés állami/szövetségi szabály vonatkozott, és ezek is kevés olyan lehetőséget biztosítottak, amelyek alapján bíróság előtt lehetett volna megtámadni az egyetemi döntéseket. A magánintézményekben ehhez még az is hozzájárult, hogy az alkotmány nem vonatkozott a magántevékenységekre (Rabinowitz, 1994, 3–4; Wilson et al., 2010, 95). Az általánosan elfogadott bírói álláspont kezdetben az volt, hogy az intézmények látogatása inkább kiváltság, semmint jog.

Az amerikai szerzők a változást részben a felsőoktatásban résztvevők számának a növekedésével, részben a hallgatók társadalmi összetételének a megváltozásával magyarázták. Az 1960-as éveket követően ugrásszerűen megnőtt a felsőoktatásban résztvevők száma. A több hallgató egyben több peres eljárást is jelentett, amellyel párhuzamosan megváltozott a hallgatói szemlélet is, és az új hallgatók egyre kritikusabban viszonyultak az egyetemek tekintélyelvű működéséhez. A perek számának növekedését jól jelzi az egyetemek által foglalkoztatott ügyvédek számának az ugrásszerű növekedése is, amely 1961 és 1981 között közel negyvenszeresére nőtt, és azóta is folyamatosan növekszik, ha már nem is ilyen léptékben.¹⁶ A technológiai változások ugyancsak új frontvonalat nyitottak, adatvédelmi kérdéseket felvetve, szerzői jogi vitákat generálva, vagy adott esetben a szólásszabadság jogát érintve.

A változásokra az egyetemek is igyekeztek reagálni. Az állami egyetemek egyik kezdeményezéseként jött létre a „Faster, Friendlier and Easier” jellegű ügyfélkapcsolat, amelynek keretében előírásá vált a hallgatói panaszok gyorsabb felvétele, a 24 órán belüli reagálás előírása az egyetem alkalmazottai részéről. Albert Schindler egy öt pontból álló elvrendszert is kidolgozott, ami iránymutatásul szolgálhat az intézményeknek. Ezek között olyan elvek szerepelnek, mint az ügyfélhűség, a valódi ügyfélkiszolgálás nyújtása, az „ügyfélnek mindig igaza van” elv, az őszinteség az ügyfelek irányában, valamint a munkatársak képzése.

Mindezek mellett pedig fontos, hogy az intézmény saját maga is rendszeresen értékelje saját szolgáltatásnyújtását (Wilson et al., 2010, 99–100). Megjegyzem, Magyarországon erre az Oktatási Hivatal és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság akkreditációs eljárásai is egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek.

6. Összegzés

A Kúria egy 2021-ben született döntése egy felülvizsgálati ügyben kimondta: „az, hogy a felperes a vizsgakötelezettségeinek miként tett eleget, és abból adódóan a hallgatói jogviszonyának megszüntetése jogszerű volt-e, önmagában nem minősül különleges súlyú, illetve társadalmi

¹⁶ Az 1961-es adatok szerint 50 egyetemnek volt jogi tanácsadója általában egy-egy ügyvéddel, 1981-ben Főiskolák és Egyetemek Országos Ügyvédi Szövetségének 2058 tagja volt, míg a 2010-es adatok szerint már 3200 (Wilson et al., 2010, 96).

jelentőségű kérdésnek, ha abból elvi jelentőségű jogkérdés nem eredeztethető”.¹⁷ Általánosságban tehát a tanulmányi ügyek nem képviselnek jelentős társadalmi súlyt más perekhez képest, azonban a már említett fogyasztói tudatosság nyomán azok számának emelkedése prognosztizálható.

Pandóra szelencéje 2003-ban nyílt ki, és azóta sok és változatos ügyekben fordulnak a hallgatók bírósághoz. Ez Magyarországon is összefügg nemcsak a jogtudattal, de a hallgatói létszám növekedésével, a hallgatók összetételének változásával, és leginkább a költségtérítéses, önköltséges képzések általánossá válásával, amely miatt a hallgató egyre inkább szolgáltatás igénybe vevőjének érzi magát, és tudatos elvárásokat támaszt az átlátható és koherens, szabályszerű eljárások irányába. Bár alaptalanul perlekedők mindig akadnak, de az ügyek jó része rámutat arra, hogy az egyetemi szabályzatok és a tanulmányi ügyek kezelése sok jogi problémát rejt magában. Ez első látásra nem kifejezetten perjogi vonatkozású probléma, azonban azzal mégis szorosan összefügg.

E körben a legfontosabb kérdés az egyetemi szabályok alkotásának és ismeretének fontossága. A felgyorsult változások itt is éreztetik a hatásukat. Elég csak a felvételi eljárásokkal kapcsolatos kitérőre gondolni, de általánosságban is jellemző a felsőoktatást érintő szabályok rendkívül gyors ütemű változása. Ez már önmagában is maga után vonja az egyetemi szabályok változtatásának az igényét, amely az utóbbi időszakban olyan volument öltött, hogy akár kodifikátor képzettségű szakemberek alkalmazását is igényelhetné, amely mellett rendszerszinten hozzáférhetővé és kereshetővé kellene tenni az egyetemi szabályzatok egyes időállapotait. Ez jelenleg még alig megoldott.

A másik problémakör a szabályok pontos ismerete elsősorban a jogalkalmazók, egyetemi ügyintézők részéről. Az egyetemi tanulmányi jogalkalmazásban résztvevő személyek részben ügyvivő-szakértők, akik bár legjobb tudásuk szerint kezelik az ügyeket, jellemzően nem jogászok, míg az oktatók főként a saját szakterületük szakértői, kevéssé a roppant mennyiségű intézményi joganyag ismerői.

Az újabb egyetemi reformok, nemzetközi tendenciák kapcsán egyre hangsúlyosabbá válik a hallgatók fogyasztóként való kezelése, amely mellett az országos jogalkotás is egyre újabb területeket utal az intézményi jogalkotás körébe. Ezen problémák egyre nagyobb körben fognak a bíróságokon lecsapódni.

Amennyiben az intézményi jogorvoslat kivezetése felsőoktatási ügyekben is általánossá válik, az a perek számának ugrásszerű növekedését vonhatja maga után. Ezen perekben jól kiatapintható kérdéskörre fog válni az egyetemi szabályzatok és más soft law normák vizsgálata, amelyek kapcsán perjogi kérdések is felmerülnek a normakontroll vonatkozásában. Az állami jogalkotás részéről átgondolandó lehet az intézményi jogorvoslat megtartása, nem kizárólag az autonómia jegyében, hanem a bíróságok tehermentesítése érdekében. A felsőoktatási ügyek kapcsán nincsenek nyilvános statisztikák, a jogalkotási változások előtt érdemes lenne e körben is felmérést készíteni az ügyek számáról és a jogorvoslatok arányáról intézményen belül és kívül. Bár a felsőoktatási bírósági ügyek száma jelenleg még nem képvisel jelentős súlyt a közigazgatási ügyek között, ez az arány könnyen változhat az előbb említettek tükrében, és ebben az esetben célszerű lehet a bírósági joggyakorlat fokozott figyelemmel kísérése.

¹⁷ Kúria Kfv. 37.095/2021/2. sz. határozat.

Hivatkozások

- Angyal P. (1934). *Az egyetemi bíróság előtt tárgyalt büntető perek*. Magyar Királyi Egyetemi Nyomda.
- Angyal P. (1933). *Az egyetemi büntető jurisdictio*. Magyar Királyi Egyetemi Nyomda.
- Árva Zs., & László V. Cs. (2019). A közigazgatási eljárás alkalmazásának felsőoktatási tapasztalatai. *Jog, Állam, Politika*, 11(4), 3–17. Online: <https://shorturl.at/quIOo>
- Barabás G., Kovács A. Gy., & F. Rozsnyai K. (Szerk.). (2022). *Nagykommentár a közigazgatási perrendtartáshoz*. Wolters Kluwer.
- Barakonyi K. (2004). Egyetemek irányítása – a középkori egyetemről a Bologna folyamatig. *Magyar Tudomány*, 49(4), 513–526. Online: <https://shorturl.at/fhwf4>
- Friml A. (1913). *Az 1777-iki Ratio Educationis*. Kath. Középiskolai Tanáregyesület.
- Hajas B. (2016). Általános közigazgatási rendtartás – Ket. kontra Ákr. *Új magyar közigazgatás*, 9(4), 18–25. Online: <https://shorturl.at/3TAQh>
- Kocsis M. (2010). *A felsőoktatási autonómia elmélete és gyakorlata Magyarországon* [Doktori értekezés]. Pécsi Tudományegyetem. Online: <https://shorturl.at/FffP0>
- Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium Joggyakorlat-elemző Csoport. (2013). *A közigazgatási perjog, összefoglaló vélemény*. Online: <https://shorturl.at/D2rmW>
- Ladányi A. (1991). *A felsőoktatás irányításának történeti alakulása*. Ts-4 Programiroda. Online: <https://shorturl.at/dhpYM>
- Matyasovszki-Németh M., & Síró K. (2021). Értelmezhető-e a fegyelem a felsőoktatásban? Avagy mi a fegyelmi eljárás az egyetemeken? *Neveléstudomány*, 9(4), 62–76. <https://doi.org/10.21549/NTNY.35.2021.4.4>
- Patyi A. (2019). *A magyar közigazgatási bíráskodás elmélete és története*. Dialog Campus. Online: <https://shorturl.at/o3o26>
- Rabinowitz, H. (1994). *Due process rights for private school students: philosophical, legal and educational bases* [Doctoral dissertation]. Loyola University. Online: <https://shorturl.at/lKo42>
- Radovics, Gy. (1942). *Egy elfelejtett egyetemi csomó*. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda.
- Rigó K. (2019). *A magyar felsőoktatási jog története* [Doktori értekezés]. ELTE. Online: <https://shorturl.at/K4LFX>
- Wilson, L. v. E., Burgess, K. R., & Wilson, M. N. (2010). Avoiding lawsuits in Academe: The Customer Service Solution. *Southern Journal and Business Ethics*, 2. 91–103. Online: <https://shorturl.at/gvcHv>